

Trektocht - per auto - door noordelijke landenjuni - juli 1969Finland

De Nederlandse broedvogelpopulatie bevat vooral soorten van de holarctische, palearctische, Europese en Europees-turkestaanse faunaelementen. In die van Finland vindt men weinig van vooral de beide laatste terug, maar meer van de arctische, siberisch-canadese, siberische, Noord-Atlantische en paleomontane elementen. Zo komen krak-eend (holarctisch), groene specht, nachtegaal, boomkruiper (Europees), snor (Europees-turkestaans) en roodborsttapuit (palearctisch) in Finland niet voor, terwijl kwartelkoning (Europees), wielewaal (arctogisch) en Noordse nachtegaal (palearctisch) slechts in Zuid-Finland verschijnen.

Als broedvogels telt Finland evenwel soorten, die in Nederland slechts 's winters of helemaal niet te zien zijn: zwarte zeezoet (holarctisch), ijseend, giervalk, sneeuwhoen, sneeuwgorz (arctisch), ruigpootuil, dwerguil, drieteenspecht (siberisch-canadese), laplanduil, oeraluil, kop-erwiek, bosgorz, keep, taigagaai (siberisch), oehoe (palearctisch), grote mantelmeeuw, alk (Noord-Atlantisch), beflijster (paleomontaan), roodmus en blauwstaart (palearctisch, in Europa echter siberisch).

Nederland valt in het gematigde klimaatgebied met als typische bewoner de boomkruiper; Finland in het toendra-klimaatgebied (roodkeelpieper, koningseider (N. Noorwegen)) en boreale klimaatgebied (bril-duiker, laplanduil, drieteenspecht, Noordse boszanger, keep, taigagaai).

Verder broeden in Finland nog enige soorten, die daar de westgrens van hun verspreidingsgebied bereiken: terekruiter, wilgengorz, dwerggorz (siberisch), blauwstaart en Blyth's kleine karekiet of struikrietzanger (Turkestaans).

Ten aanzien van de blauwstaart moet opgemerkt worden, dat het broeden in Finland nooit is vastgesteld, maar sinds 1949 is de soort tijdens de broedtijd de meeste jaren voorgekomen, zij het in slechts 1 à 2 exemplaren, vooral eerstejaars zingende mannetjes. De blauwstaart bereikt pas in het tweede jaar zijn volwassen klee, doch eerstejaarsvogels kunnen ook broedend worden aangetroffen.

De drie meest algemene vogels van Finland zijn de vink, de fitis en de bosgorz. Hoewel soortenrijk, is Finland vogelarm: in ogenschijnlijk goede gebieden kan je uren dwalen zonder veel vogels te zien.

Gedurende de 2de helft van juni en de maand juli bezochten E. Veling, G. Oreel, en ondergetekende Finland en Noorwegen. We konden op deze reis, gaande van zuid naar noord, bovenvermelde verschijnselen aardig waarnemen. Hier volgen besprekingen van enkele gebieden van Zuid-Finland tot Noord-Noorwegen.

JURMO: een eilandje van $\frac{1}{2}$ bij 3 km in de archipel aan de Zuid-West kust van Finland (Finland telt ongeveer 60.000 eilandjes en 30.000 meren), met een loofbos, een dennebos, droge heide, plasjes met toendra-achtige omgeving. Vooral door dit laatste deed het aan Lapland denken. In de archipel herhaaldelijk grote zeeëenden, eidereëenden, grote en middelste zaagbekken met jongen; verder nesten van kleine bonte strandloper (schinzii), steenloper, grote mantelmeeuw, Noordse stern en bonte kraai.

Niet broedend: grauwe franjepoot, 2 oo (waarschijnlijk reeds op de terugweg van Lapland, waar de mannetjes⁺⁺ broeden en de jongen verzorgen), roodkeelduiker, en als bijzonderheden 2 wielewalen en 2 bergeëenden (Jurmo is de enige plek in Finland waar bergeëenden voorkomen).

Zuid-Finland: gemengd bos (o.a. eik, die noordelijker niet meer voorkomt), naaldbossen, meren, open velden met struikgewas; licht heuvelachtig.

In het gemengde bos o.a. roodmus, Noordse nachtegaal en hazelhoen; langs een lage steile rotshelling: nest met 2 jonge oehoe's, waarbij als prooi resten voornamelijk kraaien (bonte) te zien waren; voor het open veld werden ons als zeldzaamheden sprinkhaanrietzanger, bosrietzanger, krekelzanger en Blyth's kleine karekiet genoemd. Hiervan hebben wij alleen de sprinkhaanrietzanger en de Blyth's kleine karekiet gehoord: de laatste zingt ongeveer als een bosrietzanger, maar rustiger, zonder krassende tonen en zonder onderbreking de hele nacht door. Hij is zeer moeilijk te zien, omdat hij diep in de struiken blijft zitten. We hebben hem in de schemer van de nacht tot één meter benaderd, zonder dat we hem zagen. Verder hoorden we er 's nachts kwartelkoningen.

Midden-Finland: zware naaldbossen, meren met moerassige oevers, vochtige heides, berken.

Bij Keuruu zochten we ongeveer een uur naar reeds een maand uitgevlogen oeraluilen, die bij een boerderij in een zeer zware berk gebroed hadden. Toen we er tenslotte één vonden, overtrof hij onze verwachtingen: bijna tweemaal zo groot als een bosuil.

Verder zagen we een visarendennest op een hoge brandtoren, parelduikers, twee kraanvogels met jongen, bosgorzen en een ruigpootuil in een nestkast. Een andere nestkastbewoner is de brilduiker, die echter steeds al jongen had.

In een 250 jaar oud bos (dode bemoste bomen, waar je knarsend tussen wegzakt en kale stammen die krakend ineensstorten) zagen we auerhoenen en een haviksnest met 3 jongen. We kwamen er evenwel voor de dwerguil, die een Finse vogelaar voor ons met gefluit zou lokken. De eerste keer reageerden hierop alleen kramsvogels, koperwieken, een drieteenspecht en een kleine vliegenvanger. Tegen de avond pas hadden we succes: een dwerguil kwam, met hetzelfde gefluit antwoordend, vlak boven ons in een boomtop zitten.

Bij Kajaani hadden dit jaar twee paar laplanduilen gebroed, de enige voor Finland. Dit aantal wisselt nogal: het jaar ervoor had er geen enkele in Finland gebroed en daarvoor 23.

Laplanduilen zijn, evenals oeraluilen, in de buurt van hun jongen zeer driest: de man, die de jongen geringd had, deed dit met kartonnen platen over zijn schouders; niettemin kon hij ons nog de luttelkens tonen. Ook op ons dook de oude vogel, -die nog groter is dan de oeraluil-, herhaaldelijk, toen wij de jongen te dicht naderden; of hij ging ons vanaf een tak met de kleine gele oogjes agressief zittend aankijken.

Onderweg naar Oulu zagen we een jonge steenarend op het nest in de top van een denneboom. Bij Oulu broedden wilgengorzen, waarvan we enkele nesten zagen en terekruiters, die echter toen wij er waren niet aanwezig waren op het veld, waar ze moesten zitten: een Sloterdijkachtig braakliggend terrein. We vonden er een nest van de Temminck's strandloper.

Geplaagd door muggen, die hoe noordelijker je komt steeds hinderlijker worden (het record is met één handslag op je been 47 dode muggen) hebben we enkele nachten op een heuvelrug bij Kuusamo gezeten.

Bij het horen van een zingende koperwiek dachten we, dat het een blauwstaart was, en toen we deze eindelijk hoorden, dachten we eerst dat het een koperwiek was. De zang van de blauwstaart is kort en luid: een helder, lijsterachtig plewii-tluutititi. We hebben de "uiterst schuwe" vogel (een eerstejaars ô) zeer goed kunnen bekijken, waarbij opviel dat de roomwitte wenkbrauwstreep nu eens duidelijk, dan weer onduidelijk was; de vogel kon hem als het ware aan en uit zetten.

Nu eens zittend in de top van een boom, dan weer, plotseling verdwenen, zong hij honderden meters verderop zonder dat je hem daar heen had zien vliegen. Van schuwheid was niet veel te merken, wel van een zeer verborgen levenswijze. Verder bij Kuusamo taigagaaien en een alarmerende dwerggors.

Lapland: naaldwouden, berken, maar vooral kaal, bergachtig terrein met veel plasjes en moerasjes. Hier broeden voornamelijk vogels, die bij ons overwinteren of doortrekken. Zo hadden wij alarmerend om ons heen afwisselend roodgesterde blauwborst, barmsijs, ijsgors in zomerkleed, sneeuwgorst, ijseend, zwarte ruiter, groenpootruiter, bosruiter, regenwulp, goudplevier, (grote) bonte strandloper (alpina), grauwe franjepoot, kleinste jager, smelleken en ruigpootbuizerd, die drie jongen had in een oud visarendennest. Verder in de moerassen moerassneeuwhoenen en roodkeelpiepers, op de bergtoppen sneeuwhoen en beflijster, en in het bos bruinkopmezen, die 's nachts zelfs op de tent kwamen zitten. Om de giervalk te bereiken moesten we een meer overroeien met een bootje, dat we eerst met een ander bootje van de overkant moesten halen. Er waren dit jaar vier jongen, die nog steeds bij de rotswand, waar het nest zat, rondvlogen. De vogels, ongeveer zo groot als een havik, zaten soms zo dichtbij, dat we de blauwe washuid konden zien. Aan de overkant van een rivier hoorden we in de bomen een barmsijsachtige triller, die ook wat aan die van de bergfluitende deed denken. Toen we de rivier doorgelopen waren, konden we ons vermoeden bevestigen: de Noordse boszanger.

Varangerfjord (Noord-Noorwegen): geen bomen meer, echte toendra en, in tegenstelling tot de andere Noorse fjorden, lage kusten met af en toe kliffen; koud en winderig.

Langs de kust kleine jagers, grote burgemeesters en Jan van Genten (de noordelijkste broedplaats van de wereld).

Op de weg strandleeuwerikken en op zee drie soorten eidereenden: de gewone het talrijkst; + 10 Stellers eidereenden, ôô in eclipskleed en 1 ♀ en een paartje koningseiders in eclipskleed. Deze laatste zijn zeer moeilijk te onderscheiden: de snavel loopt minder ver over het voorhoofd door; het geheel donkere mannetje herkenden we pas omdat er een vrouwtje bij zwom, dat opviel door het rossiger vederkleed dan het vrouwtje van de gewone eider.

De Stellers eider is veel kleiner: donkergrijs met witte vleugelvlekken als bij een smient, en de onderkant gekleurd of er stookolie op zit; zowel ô als ♀ hebben wit-omrande spiegels.

Bij Vardö bekeken we een vogelberg: een steile rots in zee met duizenden drieteenmeeuwen, honderden alken en zeekoeten, papegaaiduikers en enkele dikbekzeekoeten. De vogels vlogen af en aan en op zee miegelde het van de voor ons bootje wegduikende alken en zeekoeten.

Op de terugweg bij Bodö, plotseling uit een regenbui tussen twee klippen tevoorschijn komen, zweefde een zeearend voor de bui uit een fjord in.

We hebben over het algemeen goed weer gehad en 11.000 km gereden.

J.W. de Roever, II
Weesperstraat 15^{II},
Amsterdam - 1004.
tel. 230661.

weekenden:
Milletstraat 26,
Amsterdam - 1009
tel. - 726265